

CZU 355.02
DOI 10.5281/zenodo.3985189**CONSOLIDAREA SISTEMULUI NAȚIONAL DE SECURITATE ÎN CONTEXTUL
POLITICILOR DE SECURITATE COMUNITARĂ:
PARTENERIAT ȘI COLABORARE****Diana HÎRBU**

Republica Moldova, Chișinău

Universitatea de Stat din Moldova (1)

Institutul Național de Informații și Securitate "Bogdan, Întemeietorul Moldovei" (2)

doctor în științe politice, conferențiar universitar

e-mail: benchecidiana@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-7867-1731>**Andrian MUNTEANU**

Republica Moldova, Chișinău

Universitatea de Stat din Moldova

doctorand

e-mail: munteanu_a@gmail.com

Sistemul național de securitate al Republicii Moldova format de la declararea independenței țării a constituit o primă etapă în procesul de democratizare prin tranziție și schimbare a statului nostru. În acea perioadă tânărul stat a trecut printr-un proces amplu de consolidare a capacităților instituționale ale sistemului național de securitate, proces care continuă până în prezent. Principalele tendințe ale politicii naționale de securitate în acea perioadă erau apărarea integrității teritoriale, indivizibilității și suveranității statului, obiective umbrite de conflictul transnitrean și susținute financiar și logistic din exterior.

Astăzi societatea moldovenească a evoluat, iar aspirațiile politicii de securitate sunt corelate cu interesele naționale ale Republicii Moldova și transformările din sistemul internațional de securitate, caracterizat de globalizare, migrație și o instabilitate a relațiilor internaționale. Natura aplicată a interdependențelor datorate globalizării, care se manifestă tot mai puternic în viața internațională, pun în rol caracterul inseparabilității securității naționale a statului nostru de sistemul de securitate european.

Cuvinte-cheie: sistem național de securitate, securitate comunitară, stat, Republica Moldova, globalizare, interes national.

**STRENGTHENING THE NATIONAL SECURITY SYSTEM WITHIN THE
FRAMEWORK OF EUROPEAN UNION SECURITY POLICIES:
PARTNERSHIP AND COOPERATION**

The new national security system that was created following the declaration of independence of the Republic of Moldova was the first stage of the democratization process of our country through transition and changes. At that time, the young state underwent through an extensive process of strengthening the institutional capabilities of the national security system. This process has continued until today. The main tendencies of the national security policy at that time were the defense of the territorial integrity, indivisibility and sovereignty of the state. Those objectives were overshadowed by the

Transnistrian conflict that was supported financially and logistically from abroad. Today, the Moldovan society has evolved, and the aspirations of the security policy are correlated with the national interests of the Republic of Moldova and the transformations in the international security system. This system is characterized by globalization, migration and an unstable network of international relations. The applied nature of interdependences due to globalization, which are manifesting themselves more and more strongly in international life, highlights the character of the inseparability of the national security from the European security system.

Keywords: national security system, EU security, state, Republic of Moldova, globalization, national interest.

УКРЕПЛЕНИЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ СИСТЕМЫ БЕЗОПАСНОСТИ В КОНТЕКСТЕ ПОЛИТИК КОММУНИТАРНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ: ПАРТНЕРСТВО И СОТРУДНИЧЕСТВО

Новая национальная система безопасности, созданная одновременно принятием Декларации о независимости Республики Молдова, представляет собой первый этап в процессе демократизации посредством преобразования и изменения нашего государства. В этом периоде молодое государство прошло через комплексный процесс консолидации институциональных возможностей национальной системы безопасности, который продолжается по сей день. Основные тенденции национальной политики безопасности в данный период были защита территориальной целостности, неделимости и суверенитета государства, задачи, которые были отодвинуты на второй план приднестровским конфликтом, который был поддержан извне - финансово и материально.

В настоящее время молдавское общество изменилось, а намерения политики безопасности соотнесены с национальными интересами Молдовы и преобразования, происходящими в международной системе безопасности, обладающей такими характеристиками как глобализация, миграция и неустойчивая система международных отношений. Прикладное содержание взаимозависимостей, спровоцированных глобализацией, которые проявляются все настойчивее в международной жизни и укрепляют роль характера неотделимости национальной безопасности от европейской системы безопасности.

Ключевые слова: система национальной безопасности, общественная безопасность, государство, Республика Молдова, глобализация, национальный интерес.

RENFORCEMENT DU SYSTÈME NATIONAL DE SÉCURITÉ DANS LE CONTEXTE DES POLITIQUES DE SÉCURITÉ COMMUNAUTAIRE: PARTENARIAT ET COOPERATION

Le nouveau système de sécurité nationale créé en même temps avec la déclaration d'indépendance de la République de Moldavie a été une première étape dans le processus de démocratisation par la transition et le changement de notre État. À cette époque, le jeune État a passé par un vaste processus de renforcement des capacités institutionnelles du système de sécurité nationale, processus qui se poursuit aujourd'hui. Les principales tendances de la politique de sécurité nationale à l'époque étaient la défense de l'intégrité territoriale, de l'indivisibilité et de la souveraineté de l'État, objectifs éclipsés par le conflit transnistrien soutenu financièrement et logistiquement depuis l'étranger.

Aujourd'hui, la société Moldave a évolué et les aspirations de la politique de sécurité sont corrélées aux intérêts nationaux de la République de Moldavie et aux transformations du système de sécurité internationale, caractérisé par la mondialisation, les migrations et un système instable de

relations internationales. Le caractère appliqué des interdépendances dues à la mondialisation, qui se manifeste de plus en plus fortement dans la vie internationale, met en évidence le caractère de l'inséparabilité de la sécurité nationale du système de sécurité européen.

Mots clés: système de sécurité nationale, sécurité communautaire, État, République de Moldavie, mondialisation, intérêt national.

În Republica Moldova, procesul de dezvoltare a sistemului național de securitate este afectat de o serie de factori interni și externi de ordin geopolitic, politic și economic. Totodată, declararea de către statul nostru a vectorului politicii externe de integrare în Uniunea Europeană, datorat evoluției evenimentelor pe plan regional și internațional, a determinat o apropiere de principiile și valorile europene. În prezent, consolidarea sistemului național de securitate în conformitate cu cerințele UE de dezvoltare și modernizare este un imperativ strategic de importanță națională, care necesită acțiuni de ajustare instituțională și legislativă.

Uniunea Europeană a propus Republicii Moldova să integreze reforma sectorului de securitate în documentele sale strategice; să supravegheze coordonarea planificării reformei; să elaboreze instrumentele de planificare și implementare; să asiste în organizarea acțiunilor de formare specifice reformei și întăririi cooperării cu partenerii internaționali. În plan extern Uniunea Europeană își propune să contribuie la pregătirea Republicii Moldova și a statelor din regiune ca acestea să poată participa la dezvoltarea și implementarea mecanismelor europene de asigurare a securității continentale și globale, bazate pe prevenirea conflictelor, creșterea rolului modalităților diplomatice și a capacităților civile de management al crizelor la nivel subregional¹.

¹ PÎNTEA Iu., HELLY D., PANAINTE P. *Perspectivile cooperării Republicii Moldova în cadrul Politicii de Securitate și Apărare Comună*. Chișinău, 2011, p. 36.

În procesul de integrare a sectorului de securitate în cadrul extern european trebuie să se ia în calcul necesitatea analizei continue a sistemului național de securitate, pentru a încerca să se înțeleagă principalele sale caracteristici, adică să se cerceteze elementele esențiale ale acestuia, pentru a identifica părțile și relațiile, rolurile și responsabilitățile, punctele forte și punctele slabe și alți factori-cheie ai sistemului. De asemenea, e necesar să se analizeze și gestionarea riscurilor de securitate, care acoperă posibilele pericole și amenințări, potențiale vulnerabilități ale sistemului, opțiuni de atenuare și înlăturare a riscurilor, dacă este justificat².

Evoluția instituțiilor de securitate în societățile în schimbare este dificilă, parțial din cauza politizării, a interesului birocratic și a corupției, dar, mai fundamental, pentru că toate instituțiile găsesc dificilă schimbarea și este necesar un anumit grad de continuitate pentru eficiență. Un serviciu de informații poate furniza informații care sunt independente de factorii istorici, de politică pe termen scurt sau de inerție instituțională. Acesta poate oferi elementul esențial al inovării social-politice, pentru a permite sectorului de securitate ca un tot întreg să înlătore amenințările învechite și să identifice

https://www.academia.edu/1491939/Perspectivile_Participarii_Republicii_Moldova_in_cadrul_Politicii_de_Securitate_si_Aparare_Comuna_a_UE (accesat 22.03.2020).

² HELM P. *Risk and resilience: strategies for security*, Civil Engineering and Environmental Systems, 2015. <http://www.tandfonline.com/loi/gcee20>. (accesat 20.03.2020).

altele noi³. Mai mult ca atât, membrii comunității de securitate națională se vor încadra în unul dintre cele două grupuri în ceea ce privește atitudinea lor față de rolul adecvat al serviciilor de informații în procesul politic. Acestea pot fi cel mai bine descrise ca „asistență nerestricționată la politică” și „politică neutră”. Elementele sistemului național de securitate sunt într-o interdependență și au o tendință continuă spre conexiune⁴. În ce privește serviciile de informații, schimbările produse în ultimul deceniu au vizat realizarea unui sistem de securitate transparent, care să-i permită adaptarea la modelele și standardele de performanță ale instituțiilor similare din spațiul comunitar.

Cooperarea în domeniul informațiilor joacă un rol important și în combaterea terorismului în Europa. În această direcție, nivelul de cooperare informațională al UE cu statele terțe este destul de înalt. Ca și în cazul cooperării judiciare pentru combaterea terorismului, această dimensiune a fost dezvoltată în special între UE și SUA. În schimb, cooperarea de informații cu țările PEV de Sud este încă la o etapă incipientă.

Cooperarea internațională cu țările terțe, inclusiv cu Republica Moldova, a devenit tot mai importantă pe dimensiunea eforturilor de combatere a terorismului Uniunii Europene începând cu atacurile teroriste din 11 septembrie 2001. Unul dintre motivele principale ale acestei dezvoltări este natura amenințării cu care se confruntă UE⁵. Noua

atenție asupra terorismului internațional ca sursă majoră de insecuritate se reflectă și în Strategia europeană de securitate (SSE) inițiată în 2003, reprezentând cadrul conceptual al UE pentru acțiunea externă. Terorismul este numit „amenințare strategică” pentru interesele UE, alături de criminalitatea organizată și proliferarea armelor. După atentatele sinucigașe de la Madrid (2004) și Londra (2005), care au reprezentat primele atacuri teroriste săvârșite de teroriști internaționali pe continentul european, a devenit clar că Europa nu este imună la terorism. În unul dintre cele mai recente rapoarte privind situația și tendința terorismului din UE (TE-SAT) se afirmă că Uniunea Europeană ca instituție politică este identificată tot mai mult ca simbol și a devenit deja amenințată de teroriști⁶.

În general, abordând politica europeană comună de securitate și apărare (CESDP) a Uniunii Europene (UE), sesizăm că aceasta a fost declarată ca un pas fără precedent în direcția cooperării europene în domeniul securității. Inițiat la Consiliul European din Köln în iunie 1999 (având origine la Summit-ul anglo-francez de la St Malo din decembrie 1998), CESDP a marcat, aparent, o schimbare de politică spre obținerea unor capacități militare și coordonarea structurilor politice, care ar permite UE să-și gestioneze autonom propriile probleme de securitate⁷.

³ WILSON P. *Analysis: The contribution of intelligence services to security sector reform*. Journal Conflict, Security & Development, Ed. King's London College, Vol 5, 2005, p. 87-107.

⁴ WILLIAMS A. R. *The appropriate role of intelligence in the making of national security policy*. National security policy and strategy, 4th edition, Ed. Boone Bartholomees, 2010, p. 145.

⁵ KAUNERT C., LÉONARD S. *EU counterterrorism and the european neighbourhood policy: an appraisal of the southern dimension, terrorism and*

political violence. In: Terrorism and political violence Journal, 2011, p. 287
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09546553.2010.538276> (accesat 22.03.2020).

⁶ HELLER R. *Notions of (in)security within the EU. How european policy makers view the sources and costs of terrorism and organised crime, defence and peace economics*. In: Defence and peace economics Journal, 2011.
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10242694.2011.542339> (accesat 22.03.2020).

⁷ WEBBER M., TERRIFF T., HOWORTH J. & CROFT S. *The common European security and defence policy and the 'third country' issue*. In: European Security Journal, 2002.

Cadrul de colaborare dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova în domeniul de securitate se încadrează în Acordul de Asociere dintre acestea, semnat în 2014. Acest Acord are ca scop facilitarea alinierii progresive a politicilor externe, de securitate și de apărare ale Republicii Moldova la politicile UE la nivel bilateral, regional și multilateral. Acestea includ domenii reglementate de Politica externă și de securitate comună a UE (PESC) și de Politica de securitate și apărare comună (PSAC), acestea reprezentând al doilea pilon de securitate al UE⁸. În PESC se soluționează probleme legate de interesele și obiectivele strategice ale UE, acțiunile și pozițiile comune adoptate de UE, precum și procedurile pentru implementarea acestor acțiuni și poziții. Paralel, Serviciul European de Acțiune Externă (SEAE) acționează relativ independent de guvernele statelor membre, sugerând autonomie administrativă. Astfel, cooperarea și instituționalizarea ulterioară a relațiilor dintre SEAE și Comisia Europeană pot fi factori-cheie în explicarea integrării în PESC⁹.

Politica de securitate și apărare comună (PSAC) poate să desfășoare o gamă largă de sarcini, inclusiv sarcini umanitare, de prevenire a conflictului și de menținere a păcii, detașarea forțelor combatante în gestionarea situațiilor de criză, operațiuni de dezarmare și

de stabilizare postconflict¹⁰. Creată odată cu semnarea Tratatului de la Lisabona, PSAC urmează fostei Politici Europene de Securitate și Apărare (PESA). Lansată în 1999, PESA a fost constituită paralel cu noi structuri și instrumente ale Consiliului European. În conformitate cu Tratatul de la Lisabona, PESA a devenit politica comună de securitate și apărare începând cu 1 decembrie 2009. Deși reprezentanții statului au fost de acord să schimbe cuvântul „european” în „comun” (PESA în PSDC), tratatul nu creează noi responsabilități sau transferuri de competențe către instituțiile UE. CSDP rămâne principala componentă a politicii externe și de securitate comună (PESC)¹¹.

Constituind o altă narațiune de Securitate, PESA reprezintă o provocare la relatarea aparent triumfală a NATO de la mijlocul anilor '90¹². În ceea ce privește dublarea instituțională, există, de asemenea, o linie unică între sub-furnizarea UE cu opțiuni militare și expertiză, ceea ce ar împiedica-o, nu numai în operarea fără NATO, ci și în operarea cu NATO, în măsura în care acest lucru necesită o cultură militară / politică comparabilă de ambele părți și care să furnizeze o măsură, care să reînvie ideea unei „armate europene”¹³.

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09662830208407532> (accesat 20.03.2020).

⁸ BONVICINI G., REGELSBERGER E. *Growing without a strategy? The case of european security and defence policy, the international spectator*. In: *The international spectator*. Italian Journal of International Affairs, 2007.

<http://dx.doi.org/10.1080/03932720701406548> (accesat 19.03.2020).

⁹ RIDDERVOLD M., TRONDAL J. *Integrating nascent organisations. On the settlement of the European External Action Service*. In: *Journal of European Integration*, 2017.

<http://dx.doi.org/10.1080/07036337.2016.1241246> (accesat 22.03.2020).

¹⁰ EMERSON M., CENUȘĂ D. *Aprofundarea relațiilor UE – RM Ce? De ce? Cum?* Centrul de Studii Politice Europene, 2018, p.36.

¹¹ LAVALLÉE Ch. *The European Commission's Position in the Field of Security and Defence: An Unconventional Actor at a Meeting Point, Perspectives on European Politics and Society*. In: *Perspectives on European Politics and Society*, Vol. 12, 2011.

<http://dx.doi.org/10.1080/15705854.2011.622955> (accesat 12.03.2020).

¹² HOWORTH J. *Discourse, Ideas, and Epistemic Communities in European Security and Defence Policy*. In: *West European Politics Journal*, 2004. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/0140238042000214883> (accesat 10.03.2020).

¹³ BAILES A. J. K. *NATO's European Pillar: The European Security and Defense Identity*. In: *Defense Analysis*, 1999, p. 305-322.

Extinderea NATO completează agenda de securitate europeană ca soluție principală la multiplele probleme de securitate ale continentului. Statele și popoarele europene și partenerii săi din America de Nord urmăresc în prezent șase abordări instituționale diferite pentru a-și rezolva nevoile de securitate diferite, dar inter-relaționate. Acestea includ (1) o comunitate de securitate (Uniunea Europeană cu o posibilă, dar foarte improbabilă expansiune a Uniunii Europene de Vest în viitorul apropiat pentru a cuprinde toți membrii UE); (2) o alianță hegemonică cum a fost o conducere consensuală (SUA în NATO); (3) o comunitate de securitate pluralistă (Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa); (4) un concert de state cu puteri mari (restrâns în mod esențial astăzi la statele occidentale, dar potențial extindibil pentru a include Federația Rusă); (5) un concert bazat pe sfere de influență cum a fost o conducere coercitivă hegemonică (preferința rusă favorizată, dar încă frustrată); și (6) multiple variante de echilibru al puterii, bazate pe capacitățile militare compensatorii ale rivalilor reali sau potențiali. Trucul de a reconstrui un sistem de securitate european, înclinat din ce în ce mai mult către o schimbare pașnică decât coercitivă, depinde mai mult de alegerea corectă dintre aceste abordări instituționale – sau dintre cele care sunt încă de creat (de exemplu, un CSI reînviat sau extinderea treptată a UE) – decât de a exclude unul sau altul ori pentru a plasa încrederea exclusivă în NATO, ca soluție pentru toate scopurile. Împreună, aceste obiective diferite constituie actualul sistem de securitate al Europei – mai mult o soluție parțială, decât un cadru general coerent pe care toate popoarele și statele din regiune se pot baza în mod egal și sigur¹⁴. Fostul secretar

<http://dx.doi.org/10.1080/713604684> (accesat 22.03.2020).

¹⁴ KOŁODZIEJ E. A., LEPINGWELL J. *Reconstructing European security: Cutting NATO*

general al NATO, Anders Fogh Rasmussen, afirma că: „europenii au nevoie de o mai mare voință politică, de capacități mai puternice și de mai multe investiții în apărare. Nu putem continua să ne dezarmăm în timp ce restul lumii se înarmează, iar unii își întind brațele spre hotarele noastre”¹⁵.

Trebuie să menționăm că PESA nu este concepută pentru a crea o armată europeană: scopul nu este crearea unei armate europene; forțele armate rămân sub controlul comandanților lor naționali și vor fi conduse doar de un comandant militar suprem pe toată durata misiunii UE. Scopul este mai degrabă să creeze capacitatea de a acționa în comun în gestionarea internațională a crizelor¹⁶.

Un element de individualizare a PSAC este faptul că își păstrează caracterul inter-guvernamental, funcționând în baza principiului unanimității în luarea deciziilor. Subscris obiectivului general de instituire a unei capacități de apărare europene comune, realizate prin contribuția statelor membre cu capacități civile și militare, PSAC a fost supusă recent unor schimbări majore la nivel strategic și operațional, pentru a răspunde provocărilor de securitate.

Un alt document al politicii europene de securitate este Strategia Globală pentru Politică Externă și Securitate, adoptată în iunie 2016 și care constituie cadrul director al acțiunii externe a Uniunii Europene pe termen mediu și lung, căreia îi este subsumată și

enlargement down to size. In: Contemporary Security Policy, 1997.

<http://dx.doi.org/10.1080/13523269708404150> (accesat 17.03.2020).

¹⁵ GIEGERICH B., SCHWEGMANN Ch. *Sustaining Europe's Security*. In: Survival. Global Politics and Strategy, 2014, p. 39-50.

<http://dx.doi.org/10.1080/00396338.2014.941553> (accesat 17.03.2020).

¹⁶ LÜBKEMEIER E. *European security and defence policy: A key project for European unification*. In: The RUSI Journal, 2001, p. 19.

<http://dx.doi.org/10.1080/03071840108446714> (accesat 18.03.2020).

PSAC. Această strategie este menită să creeze un sistem paneuropean și are o importanță deosebită atât pentru statele-membre, cât și pentru cele partenere, deschizând noi oportunități de cooperare.

Uniunea Europeană și-a confirmat angajamentul privind susținerea în soluționarea pașnică a conflictului armat din regiunea transnistreană a Republicii Moldova, iar Republica Moldova, la rândul său, își va spori contribuția în misiunile realizate sub egida ONU, UE și OSCE. La baza Strategiei globale a UE stă necesitatea de a informa despre dezvoltarea strategică globală a UE, unde termenul „global” nu este utilizat în sens geografic, ci se referă la caracterul complet al combinării și utilizării instrumentelor de acțiune externă existente ale UE. În strategie se reflectă trei „idei-cheie”: implicare, responsabilitate și „muncă grea prin parteneriat” între statele membre ale UE¹⁷.

Republica Moldova a demonstrat în mod consecvent că susține politicile PESC și PSAC ale UE, conturându-și, totodată, propria poziție cu privire la chestiunile sensibile ale politicii externe. În anul 2015, Republica Moldova și-a aliniat poziția cu 75% din declarațiile UE și deciziile Consiliului și cu 71% în anul 2016, dar își menține încă opoziția față de recunoașterea independenței regiunii Kosovo, ținând cont de existența problemei transnistrene nesoluționate. Republica Moldova s-a abținut de la aprobarea sancțiunilor economice ale UE împotriva Rusiei (bănci, companii energetice și întreprinderi de apărare).¹⁸

Conform Dispoziției Guvernului Republicii Moldova nr. 80-d din 11 octombrie

2010, a fost creat Grupul de lucru pentru coordonarea procesului de colaborare cu Uniunea Europeană în domeniul Politicii de Securitate și Apărare Comune a Uniunii Europene. Acest grup avea ca sarcină să asigure o bună participare a Republicii Moldova în cadrul PSAC, inclusiv planificarea și coordonarea capacităților naționale pentru participarea Republicii Moldova în cadrul misiunilor PSAC. Inițiativele lansate de Guvern confirmă faptul că Republica Moldova se raportează la Politica de Securitate și Apărare Comună, pornind de la premisa că aceasta reprezintă o etapă importantă în procesul de apropiere de Uniunea Europeană¹⁹.

În domeniul securității și apărării, dimensiunea operațională a angajamentului UE a fost consolidată prin crearea Capacității de planificare și conducere a misiunilor nonexecutive ale Uniunii (MPCC) și măsurile adoptate în ceea ce privește optimizarea modului de angajare a Grupurilor de luptă ale UE, inclusiv pe dimensiunea de asigurare a resurselor financiare pentru dislocarea acestora.

Participarea Republicii Moldova la misiunile din cadrul PSAC constituie un important aspect în dezvoltarea relațiilor politice bilaterale și un factor ce contribuie indirect la creșterea nivelului de asigurare a securității statului nostru pe continentul european. În conformitate cu Strategia securității naționale, participarea la eforturile globale, regionale și subregionale de promovare a stabilității și securității internaționale, inclusiv prin cooperare și participare la misiuni în PSAC, este o prioritate a Republicii Moldova. Implicarea statului nostru în PSAC a UE derivă și din Declarația Summit-ului șefilor de state și de guverne ale statelor Parteneriatului Estic (PaE) și statelor membre ale UE de la Varșovia, care

¹⁷ SELCHOW S. *The construction of “European security” in The European Union in a changing global environment: a systematic analysis*. In: *European Security*, Vol. 25, 2016, p. 281-303. <http://dx.doi.org/10.1080/09662839.2016.1199547> (accesat 21.03.2020).

¹⁸ EMERSON M., CENUȘĂ D. *Op. Cit.* p. 37.

¹⁹ *Ibidem*, p. 38

se referă la necesitatea intensificării cooperării dintre UE și statele PaE în domeniul PSAC.

La 13 decembrie 2012 a fost semnat la Bruxelles, Belgia, Acordul Cadru de Participare a Republicii Moldova la misiunile UE de Gestionare a Crizelor, care extinde orizontul cooperării cu UE pe dimensiunea politică și de securitate intrat în vigoare la 1 iulie 2013. Acordul respectiv stabilește cadrul și condițiile pentru eventualele participări ale Republicii Moldova la operațiile UE de gestionare a crizelor.

În 2017 a fost semnat și a intrat în vigoare Acordul RM-UE privind procedurile de securitate pentru schimbul de informații clasificate. Uniunea Europeană și Republica Moldova au semnat în aprilie 2017 un acord ce vizează procedurile de securitate pentru schimbul de informații clasificate legat de PSAC. Acest acord vine în completarea acordului-cadru pentru participarea Republicii Moldova la operațiunile UE de gestionare a situațiilor de criză din 1 iulie 2013. La momentul actual, Republica Moldova contribuie la desfășurarea Misiunii UE de instruire în Mali, oferind asistență în chestiunile privind drepturile omului.

Republica Moldova a fost invitată să participe la mai multe misiuni ale Uniunii Europene, statul nostru detașând experți în astfel de misiuni precum EUTM Mali (2014; 2016) și EUMAM în Republica Central Africană (2015-2016). Legea nr. 1156 din 26.06.2000²⁰, cu privire la participarea Republicii Moldova la operațiunile internaționale de menținere a păcii, impune un șir de restricții care pot limita eventuala participare. Spre exemplu, Legea prevede că Republica Moldova exclude participarea directă la operațiunile internaționale de impunere a păcii. De asemenea, sunt date

reperle esențiale pentru adoptarea de către Republica Moldova a oricărei decizii în acest domeniu, și acestea includ: consimțământul părților aflate în conflict de a primi contingentul multinațional de pacificare; încheierea și intrarea în vigoare a unui acord de încetare a focului între părțile beligerante; finalizarea pregătirii multilaterale a forțelor de menținere a păcii ale Republicii Moldova pentru misiunea de menținere a păcii, în conformitate cu caracterul acesteia.

Odată cu intrarea în vigoare a Legii privind participarea Republicii Moldova în misiunile și operațiunile internaționale la 5 februarie 2016 a fost stabilit cadrul legal pentru detașarea experților naționali în misiunile UE de gestionare a crizelor și, respectiv, pentru consolidarea capacităților instituțiilor naționale cu precădere în domeniul apărării.

Cadrul legal al Uniunii Europene privind securitatea informațiilor include și Directiva 2002/21/ CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind cadrul comun de reglementare pentru rețelele de comunicații electronice și servicii („Directiva-cadru”). Respectiva directivă stabilește sarcinile autorităților naționale de reglementare, care includ o datorie de a coopera între ele și Comisia Europeană pentru ca să asigure dezvoltarea unor practici de reglementare consecvente, contribuind la un nivel ridicat de protecție a datelor cu caracter personal și a confidențialității și să asigure integritatea și securitatea rețelelor de comunicații publice. Directiva 2002/21 / CE și Directiva 1999/93 / CE privind semnăturile electronice conțin dispoziții privind standardele care sunt publicate în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene²¹.

²⁰ Legea nr. 1156 din 26-06-2000 cu privire la participarea Republicii Moldova la operațiunile internaționale de menținere a păcii. În: Monitorul Oficial, nr. 149, art. 1106 din 30.11.2000.

²¹ MITRAKAS A. *Information security and law in Europe: Risks checked?* In: *Information & Communications Technology Law*, Vol. 15, 2006, p. 33-53.

În 2014 au fost lansate consultările în formatul RM-UE în domeniul PSAC, care au loc anual. În cadrul acestor reuniuni sunt stabilite prioritățile de cooperare bilaterală în domeniu, precum dezvoltarea capacităților instituționale pentru participarea Republicii Moldova în misiuni de gestionare a crizelor; cooperarea în domeniul schimbului de informații clasificate; asigurarea convergenței în alinierea Republicii Moldova la măsurile restrictive ale Uniunii Europene; inclusiv stabilirea priorităților de cooperare în domeniul prevenirii și combaterii amenințărilor hibride²².

O inițiativă PSAC la care participă reprezentanții Republicii Moldova este EUBAM. Misiunea este finanțată în întregime de Uniunea Europeană în contextul Instrumentului European de Vecinătate și Parteneriat. O inițiativă UE în Republica Moldova și în Ucraina a fost lansată în anul 2005. Mandatul acestei misiuni a fost extins de 5 ori, ultima dată până la 30 noiembrie 2020. EUBAM oferă asistență Republicii Moldova și Ucrainei pentru a face față problemelor de securitate legate de circulația persoanelor și a bunurilor prin segmentul transnistrean al frontierei moldo-ucrainene. Serviciul Vamal al Republicii Moldova primește susținere pentru implementarea dispozițiilor comerciale ale Acordului, cu privire la eliminarea taxelor vamale, facilitarea procedurilor vamale și comerciale, administrarea contingentelor tarifare, aproximarea legislației în domeniul vamal, dar și pe probleme legate de regulile de origine. Activitatea Misiunii include combaterea circulației transfrontaliere ilegale, urmărind

scopul major de a contribui la soluționarea pașnică a conflictului transnistrean²³.

Oferta UE adresată regiunii de est a continentului european, prin lansarea PEV (2004) și PE (2009), și dorința de a îngloba această subregiune în propria strategie de securitate reprezintă un test de capacitate pentru Uniunea Europeană, dar și pentru țările din vecinătate, inclusiv pentru Republica Moldova. În unele state vecine există conflicte în stare latentă, activă sau o stare de postconflict. Pentru toate aceste cazuri, UE a adoptat măsuri aparte care să minimalizeze impactul lor asupra securității comunitare. De asemenea, interesele UE în Europa de Est se ciocnesc inevitabil cu cele ale Federației Ruse, care consideră spațiul postsovietic o zonă a preocupărilor sale vitale, inclusiv din perspectiva asigurării securității naționale. În acest context, relațiile dintre UE și Federația Rusă în ultimii 15 ani sunt caracterizate, conform lui V. Samokhvalov, într-o mare măsură, de interacțiunea între paradigma integraționistă a UE și politica de putere a Federației Ruse²⁴.

Politica Europeană de Vecinătate (PEV) prezintă o serie de oportunități pentru Republica Moldova, inclusiv pe subiectul conflictului transnistrean. Obiectivul primar al PEV îl constituie crearea unui cerc de state prietene la periferia UE, țări nemembre ale construcției europene, dar partenere în efortul de implementare a unui spațiu de pace, stabilitate și prosperitate. Or, Transnistria este o zonă-problemă pe harta vecinătății europene, un generator al riscurilor și amenințărilor asimetrice contemporane, între care traficul de arme, droguri și ființe umane joacă un rol preeminent²⁵.

<http://dx.doi.org/10.1080/13600830600557984>
(accesat 29.03.2020).

²² *Politica de Securitate și Apărare Comună a Uniunii Europene (PSAC)*.
<https://www.mfa.gov.md/ro/content/politica-europeana-de-aparare-si-securitate-comuna> (accesat 22.03.2020).

²³ EMERSON M., CENUȘĂ D. *Op. cit.* p.38.

²⁴ VARZARI V. *Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul opțiunii de integrare europeană*. Chișinău: CEP USM, 2014, p. 67.

²⁵ POP A., PASCARIU G., ANGLIȚOIU G., PURCRU A. *România și Republica Moldova – între*

Obiectivele PEV, formulate în contextul campaniei de extindere a UE din 2004, vizează atingerea aceluiași nivel de stabilitate, securitate și prosperitate, precum cel al Uniunii Europene cu țările vecine, inclusiv Republica Moldova, într-un mod distinct, specific membrilor UE. Astfel, PEV are menirea să prevină apariția unor noi linii de delimitare în spațiul european, prin menținerea relațiilor strânse de cooperare politică, economică, culturală și de securitate cu țările din vecinătate. Acesta constituie și unul dintre obiectivele strategice ale Uniunii Europene, stipulate în Strategia Europeană de Securitate din decembrie 2003, referindu-se, în particular, la securitatea din vecinătatea UE. Strategia este un pas important în direcția bună, deoarece analizează cheia amenințării strategice care trebuie abordată (terorism, proliferare de arme din distrugere în masă, state eșuate și crimă organizată) și identifică în Europa obiective strategice (stabilitate și bună guvernare, ordine internațională bazată pe multilateralism, combaterea amenințărilor vechi și noi)²⁶. Sarcinile Uniunii Europene variază de la abordarea imediată a problemelor de securitate ale conflictelor regionale, până la gestionarea implicațiilor pe termen lung ale unor state slabe, precum crima organizată și nevoile de dezvoltare sau umanitare. Strategiile Uniunii Europene de consolidare a păcii ne oferă astfel un microcosmos de provocări de securitate interconectate, pentru

politica europeană de vecinătate și perspectiva extinderii Uniunii Europene. http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/publicatii/Pais3_studiu_5_ro.pdf (accesat 26.03.2020).

²⁶ BORCHERT H., EGGENBERGER R. *European Security Defence Policy, role specialization and pooling of resources: The EU's need for action and what it means for Switzerland.* In: *Contemporary Security Policy*, 2003, p. 1-25. <http://dx.doi.org/10.1080/1352326032000247127> (accesat 22.03.2020).

fiecare dintre acestea fiind necesare cunoștințe noi despre diferitele sale fațete²⁷.

Instrumentele de implementare PEV au fost până în 2008 Planurile Individuale de Acțiune (PAUERM). Aceste documente elaborate, negociate și semnate de către ambele părți, stabilesc obiectivele dezvoltării relațiilor bilaterale pe termen scurt și mediu și prevăd indicații clare pentru atingerea obiectivelor de etapă, asumate de către fiecare parte. Au o durată de minim trei ani și sunt subiect al prelungirii prin consens mutual.

Parteneriatul Estic este un program de cooperare ce își are proveniența în inițiativa polonezo-suedeză în cadrul PEV și care se vrea elaborat pentru aprofundarea relațiilor dintre UE și statele Europei de Est vizate de Politica Europeană de Vecinătate. Menționăm din start că Parteneriatul Estic vizează șase state est-europene vecine ale Uniunii Europene: Azerbaidjan, Armenia, Georgia, Republica Moldova, Ucraina și Belarus. În acest sens, Consiliul Europei din 19–20 iunie 2008 a invitat Comisia să pregătească o propunere pentru un Parteneriat Estic, punând accentul pe necesitatea unei abordări diferențiate, care să respecte caracterul PEV de cadru politic unic și coerent. Ulterior, Consiliul Europei în ședința sa din 1 septembrie 2008 a solicitat accelerarea ritmului acestor activități, pentru a răspunde necesității de a demonstra mai clar angajamentul UE în urma conflictului din Georgia și a repercusiunilor mai generale ale acestuia²⁸.

Republica Moldova și Uniunea Europeană au convenit să continue neproliferarea armelor de distrugere în masă, prin ratificarea și aplicarea instrumentelor internaționale

²⁷ SCHRÖDER U. C. *Security Expertise in the European Union: The Challenges of Comprehensiveness and Accountability.* In: *European Security*, Vol. 15, 2006, p. 471-490, <http://dx.doi.org/10.1080/09662830701306094> (accesat 16.03.2020).

²⁸ VARZARI V. *Op. cit.* p. 83.

relevante. De asemenea, s-a convenit continuarea cooperării și controlului eficient pentru combaterea comerțului ilegal de arme (în conformitate cu Poziția comună a Consiliului 2008/944/PESC din 8 decembrie 2008) și pentru lupta împotriva terorismului internațional (în conformitate, printre altele, cu Rezoluția 1373 a Consiliului de Securitate al ONU din 2001)²⁹.

Ca răspuns la incertitudinea viitorului mediu energetic, UE și-a dezvoltat tot mai mult alternative în domeniu. Politica contemporană a Uniunii Europene conține o abordare cuprinzătoare a securității energetice și a lansat un set de inițiative menite să îmbunătățească piața europeană a energiei, pentru a consolida politica energetică externă a sa, pentru a integra politica energetică cu rolul emergent al UE ca actor extern și de politică de securitate și de îmbunătățire a dialogului global asupra politicii energetice și de consolidare a normelor internaționale în acest sector³⁰.

De asemenea, Republica Moldova beneficiază și de un Parteneriat de Mobilitate cu Uniunea Europeană, fiind unul din primele state pilot din lume. Declarația comună privind Parteneriatul de Mobilitate Republica Moldova–UE a fost semnată pe data de 5 iunie 2008, la Luxemburg. Parteneriatul de Mobilitate oferă un cadrul politic de cooperare cu UE (Serviciul European pentru Acțiune Externă, Comisia Europeană, Fundația Europeană pentru Instruire – ETF și Agenția Europeană pentru Gestionarea Cooperării Operative la Frontierele Externe ale statelor membre ale Uniunii Europene – FRONTEX) și statele membre ale UE (Bulgaria, Cehia, Cipru, Franța, Germania, Grecia, Italia,

Letonia, Lituania, Polonia, Portugalia, România, Slovacia, Slovenia, Suedia, Ungaria) în domeniul migrației, vizând toate dimensiunile de cooperare ale Abordării Globale pentru Migrație și Mobilitate a UE (GAMM)³¹.

În scopul securizării statelor membre de impactul migrației ilegale, UE a decis să înființeze Agenția Europeană de Gestionare a Cooperării Operaționale la frontierele externe ale statelor membre ale UE, care este mai bine cunoscută sub acronimul său FRONTEX. A fost creat de Regulamentul CE 2007/2004 din 26 octombrie 2004 cu scopul principal de a sprijini cooperarea operațională între statele membre ale UE în ceea ce privește managementul granițelor externe³².

Printre numeroasele sale misiuni se numără „coordonarea cooperării operaționale bazate pe informații la nivelul Uniunii Europene pentru consolidarea securității la frontierele externe”. Scopul său organizațional este consolidarea libertății și securității cetățenilor Uniunii Europene prin completarea sistemelor naționale de gestionare a frontierelor din statele membre. Pe lângă operațiunile comune, alte misiuni principale ale FRONTEX sunt analiza riscurilor și crearea unui mediu de partajare a informațiilor pentru operațiunile de securitate la frontiere în Europa. În centrul acestui efort se află EUROSUR, un cadru de schimb de informații conceput pentru a îmbunătăți gestionarea frontierelor externe ale Europei și pentru a sprijini statele membre prin creșterea conștientizării situaționale și a capacității de reacție în combaterea criminalității

²⁹ EMERSON M., CENUȘĂ D. *Op. cit.* p. 40.

³⁰ DAOJIONG ZHA *Energy security in China–European Union relations: framing further efforts of collaboration.* In: *Contemporary Politics*, Vol. 21, 2015, p. 308-322, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13569775.2015.1061246> (accesat 18.03.2020).

³¹ *Parteneriatul de Mobilitate.* <https://mfa.gov.md/ro/content/parteneriatul-de-mobilitate> (accesat 22.03.2020).

³² LÉONARD S. *EU border security and migration into the European Union: FRONTEX and securitisation through practices.* In: *European Security*, Vol. 19, 2010, p. 234. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09662839.2010.526937> (accesat 22.03.2020).

transfrontaliere, combaterea migrației neregulate și prevenirea pierderii de vieți. Rețeaua este alcătuită din centre naționale de coordonare (NCC) din fiecare stat membru, care grupează autoritățile responsabile de controlul frontierei în acest stat³³.

Problematica gestionării securității frontaliere a constituit unul dintre subiectele de importanță majoră pe agenda relațiilor dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, iar asigurarea conexiunii dintre dezvoltarea conceptelor de management integrat al frontierelor la nivelul Uniunii Europene și Republicii Moldova a determinat un șir de beneficii.

În Republica Moldova implementarea conceptului european de management integrat al frontierelor la nivel intrainstituțional, interinstituțional și internațional este în plin proces și va fi dezvoltat în continuare prin alinierea acestuia la cele mai bune practici în domeniu. Implementarea managementului integrat al frontierei de stat contribuie substanțial la sporirea securității regionale și a celei europene.

Prevenirea și contracararea infracționalității transfrontaliere contribuie la asigurarea unui climat de securitate internă, ducând la obținerea veniturilor în bugetul de stat, la protecția și garantarea drepturilor și libertăților omului.

Strategia națională de management integrat al frontierei de stat pentru perioada 2018-2023³⁴ nu dublează și nu se suprapune

cu alte politici sectoriale, ci doar completează și asigură punerea în aplicare a unor documente strategice: Acordul de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, Strategia națională de dezvoltare, Programul de activitate al Guvernului, Concepția securității naționale, Strategia securității naționale a Republicii Moldova, Strategia națională de apărare, Strategia națională de ordine și securitate publică, Strategia națională de prevenire și combatere a traficului de ființe umane ș.a.

Eficiența proceselor integraționiste la capitolul implementării Acordului de Asociere între Republica Moldova și Uniunea Europeană depinde de capacitățile de utilizare a anumitor indicatori strategici ai politicilor de modernizare. Astfel de indici pot fi:

- *Transparența partidelor politice în medierea intereselor, inclusiv centrate pe eurointegrare.* Se știe că partidele actuale trec și trebuie să treacă printr-un proces complex de transformări interne. Problema fundamentală pentru partidele din societatea postcomunistă este instruirea politică a membrilor, dar și a celor care nu sunt membri, dar susțin programul și activitatea partidului, politicile lui internă și externă. Încercările de sporire a transparenței în activitatea majorității partidelor din spațiul ex-sovietic denotă discrepanțe între declarații și fapte, punând deseori în pericol legitimitatea lor valorică și provocând scepticismul poporului referitor la capacitățile lor de a juca rolul desemnat pentru ele în Constituție, în documentele de partid. Astfel, relațiile dintre partidele de dreapta din Republica Moldova nici pe departe nu corespund orientării pro-europene, nu au destulă substanță de a face față standardelor europene. La rândul lor, partidele de stânga, cu orientarea lor proestică, la fel au demonstrat lipsă de capacități în relațiile cu partidele de dreapta, dar și cu cele de orientare similară.

³³ COZINE K. *Fragmentation and Interdependency: Border Security Intelligence in North America and Europe.* In: *The International Journal of Intelligence, Security and Public Affairs*, Vol. 18, 2016, p. 175-197.

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/23800992.2016.1242268> (accesat 22.03.2020).

³⁴ Hotărârea Guvernului nr. 1101 din 14.11.2018 *cu privire la aprobarea Strategiei naționale de management integrat al frontierei de stat pentru perioada 2018-2023 și a Planului de acțiuni pentru*

anii 2018-2020 privind implementarea acesteia. În: *Monitorul Oficial*, nr. 448-460 din 07.12.2018.

Acest fapt a fost destul de relevant în perioada alegerilor parlamentare din 2014, dar și după alegeri.

- *Eficiența managementului strategic al politicilor de modernizare în funcție de criteriile privind aderarea la UE.* În acest context, oficialii europeni nu o dată au subliniat necesitatea asigurării unor posibilități similare de care să se bucure noile state membre. Cu toate acestea, în practică nu există o opinie univocă în ceea ce privește promovarea eficienței economice sau calității sociale a vieții pentru toți. Criteriile pentru aderare au fost elaborate mai mult ca un instrument tehnic (economic și politic) decât ca un instrument pentru dirijarea condițiilor de trai ale statelor candidate. În realitate observăm că prevalează aspectele juridice, economice și politice, în timp ce aspectele sociale au fost limitate, fiind reduse la păstrarea drepturilor individuale ale omului și construirea unui cadru instituțional mai liber. Datorită neglijării componente sociale, au apărut dificultăți privind păstrarea coeziunii sociale și educației în societate, la elaborarea de politici pentru cei defavorizați și pentru minorități³⁵.

O caracteristică distinctă a peisajului de securitate din Europa Occidentală este că linia de separare dintre securitatea internă și cea externă a devenit din ce în ce mai depășită, în principal ca urmare a importanței tot mai mari a provocărilor transnaționale, distincției dintre securitatea națională și cea internațională³⁶.

Cooperarea europeană în materie de securitate internă este un domeniu de studiu în creștere, dar unul căruia îi lipsesc cadre teoretice robuste, capabile să-și descopere elementele fundamentale dinamice. În mare parte, acest câmp este populat de descrieri empirice și analize înguste, cu o singură variabilă³⁷. Acest continuum european de securitate emergent creează atât o provocare practică, cât și normativă pentru UE ca furnizor internațional de securitate. În primul rând, creează provocări semnificative pentru arhitectura instituțională și profilul de capacitate al UE, care sunt implicate în lupte birocratice și se luptă pentru a depăși moștenirea structurii pilonului UE. În al doilea rând, răspunsurile UE la interconectările crescânde între securitatea internă și externă problematizează percepțiile UE ca o normativă distinctivă sau ca o putere civilă, care urmărește „obiectivele de mediu”. Astăzi suntem într-o lume a „frontierelor din ce în ce mai deschise, în care aspectele interne și externe ale securității sunt indisolubil legate”, subliniind neclaritatea geografică a provocărilor de securitate³⁸.

Spre deosebire de domeniile politicii interne, cei care sunt direct afectați de politica de securitate a Uniunii Europene sunt statele nemembre. Majoritatea destinatarilor politicii europene de securitate se află în afara politicii europene și, deși deciziile au și consecințe pentru cetățenii din cadrul UE, acest lucru este doar indirect. Cetățenii afectați indirect nu

³⁵ SACA V. *Aspecte ale modernizării sociopolitice a Republicii Moldova în contextul tranziției spre democrație.* În: *Modernizarea social-politică a Republicii Moldova în contextul extinderii procesului integraționist european* /red. șt. Victor Juc. Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2018, p.44-71.

³⁶ LUTTERBECK D. *Blurring the Dividing Line: The Convergence of Internal and External Security in Western Europe.* In: *European Security*, Vol. 14, 2005, p. 231-253.

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09662830500336193?src=recsys&journalCode=feus20> (accesat 11.03.2020).

³⁷ BOSSONG R., RHINARD M. *European internal security as a public good.* In: *European Security*, Vol. 22, 2013, p. 129-147.

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09662839.2012.727181> (accesat 22.03.2020).

³⁸ SHEPHERD J. K. *The European Security Continuum and the EU as an International Security Provider.* In: *Global Society*, Vol. 29, 2015, p.156-174.

<http://dx.doi.org/10.1080/13600826.2015.1018146> (accesat 26.03.2020).

sunt deseori dispuși să suporte costurile de organizare la nivelul UE sau tind să perceapă problemele politicii de securitate ca ideologice, iar litigiile și arena națională ca loc potrivit pentru dezbateri³⁹.

Uniunea Europeană a implementat structuri, organisme, capacități și procese remarcabile pentru a acționa ca un actor global în domeniul securității. În același timp, ceea ce rămâne contestat este tipul de logică de securitate implementată la nivelul UE și care domenii de politică sunt încorporate în securitatea europeană. Analiza logicii securității stabilite la nivelul UE trebuie să se concentreze pe practicile discursive legate de diferite domenii discursive. Aceste câmpuri discursive sunt (1) construcțiile de identitate ale UE; (2) percepția provocărilor ca securitate relevante din această poziție intersubiectivă; (3) construcțiile practicilor de securitate. Atunci când practicile discursive fac referiri încrucișate între aceste trei câmpuri discursive, ele construiesc logica securității⁴⁰.

În contextul guvernării pe mai multe niveluri ale UE, principalele provocări care se referă la securitate și democrație pot fi grupate în două grupe principale: în primul rând, chestiuni normative referitoare la conceptualizarea UE ca „instituție civilă” sau „normativă”, relațiile dintre dimensiunile externe și interne ale securității și, în al doilea rând, problemele răspunderii democratice. „Deficitul democratic” se datorează structurii pe mai multe niveluri ale Uniunii Europene și problemelor legate de responsabilitate, și anume responsabilitatea instituțiilor supra-

naționale, cum ar fi Comisia Europeană și Consiliul de Miniștri, și eșecul parțial de deținere a guvernelor naționale sub control (și anume parlamentele naționale) pentru deciziile luate la nivelul UE⁴¹.

Uniunea Europeană constituie o comunitate de securitate, bazată pe norme comune, instituții și practici democratice. Acest lucru nu exclude ca statele membre să conducă negocieri grele atunci când apar între ele situații conflictuale. Calitatea de membru în UE va rămâne o caracteristică slabă a identității politice⁴².

Societatea postmodernă impune o reformare ciclică a sectorului de securitate, în funcție de evoluția socială și dinamica factorilor de risc globali, zonali și locali. Implementarea unui cadru organizatoric intern adaptat la legislația Uniunii Europene trimite către demilitarizarea sistemului și asimilarea angajaților cu statutul funcționarilor publici. Se impune un statut coerent al cadrelor de informații, o remunerație adecvată solicitărilor profesionale, un ghid al carierei adaptat la noile evoluții, reșezarea permanentă a unui sistem performant de selecție, pregătire și promovare a resurselor umane, optimizarea raporturilor dintre sectorul operativ și cel neoperativ, deoarece pilonii oricărei puteri se sprijină pe informații. În principal, cei trei piloni ai securității – politicul, economicul și militarul – beneficiază de informațiile

³⁹ DEMBINSKI M., JOACHIM J. *Civil society and the European common security and defence policy*. European Security, Vol. 23, 2014, p. 449-465, <http://dx.doi.org/10.1080/09662839.2014.890594> (accesat 22.03.2020).

⁴⁰ BARNUTZ S. *The EU's logic of security: politics through institutionalised discourses*. European Security, Vol. 19, 2010, p. 377-394. <http://dx.doi.org/10.1080/09662839.2010.528397> (accesat 22.03.2020).

⁴¹ KANTNER C., LIBERATORE A. *Security and Democracy in the European Union: An Introductory Framework*. In: European Security, Vol. 15, 2006, p. 363-383. <http://dx.doi.org/10.1080/09662830701305773> (accesat 30.03.2020).

⁴² KAHL M. *European integration, European security, and the transformation in central Eastern Europe*. In: Journal of European Public Policy, Vol. 4, 1997, p. 153. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13501769780000011> (accesat 22.03.2020).

intelligence-ului în scopul asigurării securității societale⁴³.

Există patru categorii de interacțiuni cu părțile interesate: orizontală (de la stat la stat), verticală (statele din cadrul organizațiilor internaționale), laterală (actor non-stat către stat) și transversală (organizație non-stat la stat sau internațional). Formele istorice de multilateralism de securitate sunt limitate la interacțiunile orizontale și verticale, deși interacțiunile orizontale domină, iar instituțiile rămân supuse cooperării interstatale. Un sistem de guvernare a securității, prin contrast, este caracterizat de aceste patru categorii de interacțiuni care se constituie reciproc și concomitent. Cu cât mediul de securitate este mai complex, cu atât statul va ceda autonomia, autoritatea și responsabilitatea instituțiilor internaționale și a actorilor nonstatali din domeniile politice de prevenire, asigurare și protecție.

În prezent, Uniunea Europeană cuprinde toate cele patru categorii de interacțiuni cu părțile interesate. Statele rămân cel mai important actor în materie de securitate, dar este și cazul în care interacțiunile de la stat la stat sunt mediate și legalizate de o serie de instituții – Consiliul Europei, UE, NATO, OSCE – și agenții – Agenția Europeană pentru Apărare, Europol, Eurojust, Curtea Penală Internațională. Acești intermediari instituționali rezolvă problema acțiunii colective prin coordonarea politicilor statului și oferirea de sancțiuni pentru nerespectarea obligațiilor, dar

sunt agenți autonomi, care au căpătat sau le-au fost cedate suveranitatea statului în domenii de securitate specifice funcțional (de exemplu, pot autoriza și legitima utilizarea forței, sancționarea abaterilor de la dreptul internațional sau monitorizarea mediului regional). Acolo unde sunt prezente aceste patru categorii de interacțiuni, observăm un sistem de guvernare a securității pe spații de securitate definite din punct de vedere geografic și funcțional⁴⁴.

Eficacitatea, coerența și vizibilitatea rolului Uniunii Europene pe scena internațională, inclusiv securitatea și apărarea, au necesitat o coordonare din ce în ce mai strânsă între statele membre ale UE și statele vecine, inclusiv Republica Moldova, la nivel instituțional, structuri și instrumente.

Abordând subiectul consolidării sistemului național de securitate în contextul politicilor de securitate comunitară, este important să se identifice o dreaptă balanță între nevoile reale de protecție împotriva riscurilor și amenințărilor în creștere și nevoile sporite de protecție a drepturilor și libertăților cetățenești.

Totodată, este necesară adaptarea instituțională și funcțională continuă la modelul structurilor europene de securitate, punând în prim plan perfecționarea cadrului normativ-legal național, prin aplicarea unor practici, procedee și mecanisme mai performante în implementarea politicilor de securitate.

⁴³ NATE S. *Intelligence și securitate societală. Provocările unei tranziții comune*, București: Editura Academiei Naționale de Informații „Mihai Viteazul”, 2014, p. 110.

⁴⁴ SPERLING J., WEBBER M. *Security governance in Europe: a return to system*. In: *European Security*, 2014, p. 126-144, <http://dx.doi.org/10.1080/09662839.2013.856305> (accesat 22.03.2020).

BIBLIOGRAFIE:

1. BAILES A. J. K. *NATO's European Pillar: The European Security and Defense Identity*, In: *Defense Analysis*, 1999, p. 305-322.
<http://dx.doi.org/10.1080/713604684>
(accesat 22.03.2020).
2. BARNUTZ S. *The EU's logic of security: politics through institutionalised discourses*, *European Security*, Vol. 19, 2010, p. 377-394.
<http://dx.doi.org/10.1080/09662839.2010.528397> (accesat 22.03.2020).
3. BONVICINI G., REGELSBERGER E. *Growing without a strategy? The case of european security and defence policy, the international spectator*. In: *The international spectator*. *Italian Journal of International Affairs*, 2007.
<http://dx.doi.org/10.1080/03932720701406548> (accesat 19.03.2020).
4. BORCHERT H., EGGENBERGER R. *European Security Defence Policy, role specialization and pooling of resources: The EU's need for action and what it means for Switzerland*. In: *Contemporary Security Policy*, 2003, p.1-25,
<http://dx.doi.org/10.1080/1352326032000247127> (accesat 22.03.2020).
5. BOSSONG R., RHINARD M. *European internal security as a public good*, In: *European Security*, Vol. 22, 2013, p. 129-147.
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09662839.2012.727181> (accesat 22.03.2020).
6. COZINE K. *Fragmentation and Interdependency: Border Security Intelligence in North America and Europe*. In: *The International Journal of Intelligence, Security and Public Affairs*, Vol. 18, 2016, p. 175-197
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/23800992.2016.1242268> (accesat 22.03.2020).
7. DAOJIONG ZHA *Energy security in China–European Union relations: framing further efforts of collaboration*, In: *Contemporary Politics*, Vol. 21, 2015, p. 308-322.
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13569775.2015.1061246> (accesat 18.03.2020).
8. DEMBINSKI M., JOACHIM J. *Civil society and the European common security and defence policy*. In: *European Security*, Vol. 23, 2014, p. 449-465,
<http://dx.doi.org/10.1080/09662839.2014.890594> (accesat 22.03.2020).
9. EMERSON, M., CENUȘĂ, D. *Aprofundarea relațiilor UE – RM Ce? De ce? Cum?* Centrul de Studii Politice Europene, 2018.
10. GIEGERICH B., SCHWEGMANN Ch. *Sustaining Europe's Security*. In: *Survival. Global Politics and Strategy*, 2014, p. 39-50.
<http://dx.doi.org/10.1080/00396338.2014.941553> (accesat 17.03.2020).
11. HELM P. *Risk and resilience: strategies for security*, *Civil Engineering and Environmental Systems*, 2015
<http://www.tandfonline.com/loi/gcee20>.
(accesat 20.03.2020).
12. Hotărârea Guvernului nr. 1101 din 14.11.2018 *cu privire la aprobarea Strategiei naționale de management integrat al frontierei de stat pentru perioada 2018-2023 și a Planului de acțiuni pentru anii 2018-2020 privind implementarea acesteia*. În: *Monitorul Oficial*, nr. 448-460 din 07.12.2018
13. HOWORTH J. *Discourse, Ideas, and Epistemic Communities in European Security and Defence Policy*. In: *West European Politics Journal*, 2004.

- <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/0140238042000214883> (accesat 10.03.2020).
14. KAHL M. *European integration, European security, and the transformation in central Eastern Europe*. In: *Journal of European Public Policy*, Vol. 4, 1997, p. 153. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13501769780000011> (accesat 22.03.2020).
 15. KANTNER C., LIBERATORE A. *Security and Democracy in the European Union: An Introductory Framework*. In: *European Security*, Vol. 15, 2006, p. 363-383. <http://dx.doi.org/10.1080/09662830701305773> (accesat 30.03.2020).
 16. KAUNERT C., LÉONARD S. *EU counterterrorism and the european neighbourhood policy: an appraisal of the southern dimension, terrorism and political violence*. In: *Terrorism and Political Violence Journal*, 2011, p. 287
 17. KOŁODZIEJ E. A., LEPINGWELL J. *Reconstructing European security: Cutting NATO enlargement down to size*, In: *Contemporary Security Policy*, 1997. <http://dx.doi.org/10.1080/13523269708404150> (accesat 17.03.2020).
 18. LAVALLÉE Ch. *The European Commission's Position in the Field of Security and Defence: An Unconventional Actor at a Meeting Point, Perspectives on European Politics and Society*. In: *Perspectives on European Politics and Society*, Vol. 12, 2011. <http://dx.doi.org/10.1080/15705854.2011.622955> (accesat 12.03.2020).
 19. Legea nr. 1156 din 26-06-2000 *cu privire la participarea Republicii Moldova la operațiunile internaționale de menținere a păcii*. În: *Monitorul Oficial*, nr. 149, art. 1106 din 30.11.2000
 20. LÉONARD S. *EU border security and migration into the European Union: FRONTEX and securitisation through practices*. In: *European Security*, Vol. 19, 2010, p. 234. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09662839.2010.526937> (accesat 22.03.2020).
 21. LÜBKEMEIER E. *European security and defence policy: A key project for European unification*. In: *The RUSI Journal*, 2001, p. 19, <http://dx.doi.org/10.1080/03071840108446714> (accesat 18.03.2020).
 22. LUTTERBECK D. *Blurring the Dividing Line: The Convergence of Internal and External Security in Western Europe*. In: *European Security*, Vol. 14, 2005, p. 231-253. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09662830500336193?src=recsys&journalCode=feus20> (accesat 11.03.2020).
 23. MITRAKAS A. *Information security and law in Europe: Risks checked?* In: *Information & Communications Technology Law*, Vol. 15, 2006, p. 33-53. <http://dx.doi.org/10.1080/13600830600557984> (accesat 29.03.2020).
 24. NATE S. *Intelligence și securitate societală. Provocările unei tranziții comune*, București: Editura Academiei Naționale de Informații „Mihai Viteazul”, 2014
 25. *Parteneriatul de Mobilitate*, <https://mfa.gov.md/ro/content/parteneriatul-de-mobilitate> (accesat 29.03.2020).
 26. PÎNTEA Iu., HELLY D., PANAINTE P. *Perspectivile cooperării Republicii Moldova în cadrul Politicii de Securitate și Apărare Comună*, Chișinău, 2011, p. 36. https://www.academia.edu/1491939/Perspectivile_Participarii_Republicii_Moldova_in_cadrul_Politicii_de_Securitate_si_Aparare_Comuna_a_UE (accesat 22.03.2020)

27. *Politica de Securitate și Apărare Comună a Uniunii Europene (PSAC)*. <https://www.mfa.gov.md/ro/content/politica-europeana-de-aparare-si-securitate-comuna> (accesat 29.03.2020)
28. POP, A., PASCARIU, G., ANGLIȚOIU G., PURCRU A. *România și Republica Moldova – între politica europeană de vecinătate și perspectiva extinderii Uniunii Europene*. http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/publicatii/Pais3_studiu_5_ro.pdf (accesat 29.03.2020)
29. HELLER R. *Notions of (in)security within the EU. How european policy makers view the sources and costs of terrorism and organised crime, defence and peace economics*. In: *Defence and peace economics Journal*, 2011. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10242694.2011.542339> (accesat 22.03.2020).
30. RIDDERVOLD M., TRONDAL J. *Integrating nascent organisations. On the settlement of the European External Action Service*. In: *Journal of European Integration*, 2017. <http://dx.doi.org/10.1080/07036337.2016.1241246> (accesat 22.03.2020).
31. SACA, V. *Aspecte ale modernizării sociopolitice a Republicii Moldova în contextul tranziției spre democrație*. În: *Modernizarea social-politică a Republicii Moldova în contextul extinderii procesului integraționist european* /red. șt. Victor Juc. Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2018, p.44-71.
32. SCHRÖDER U. C. *Security Expertise in the European Union: The Challenges of Comprehensiveness and Accountability*. In: *European Security*, Vol. 15, 2006, p. 471-490. <http://dx.doi.org/10.1080/09662830701306094> (accesat 16.03.2020).
33. SELCHOW S. *The construction of "European security" in The European Union in a changing global environment: a systematic analysis*. In: *European Security*, Vol. 25, 2016, p. 281-303. <http://dx.doi.org/10.1080/09662839.2016.1199547> (accesat 21.03.2020).
34. SHEPHERD J. K. *The European Security Continuum and the EU as an International Security Provider*. In: *Global Society*, Vol. 29, 2015, p.156-174, <http://dx.doi.org/10.1080/13600826.2015.1018146> (accesat 26.03.2020).
35. VARZARI, V. *Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul opțiunii de integrare europeană*. Chișinău: CEP USM, 2014
36. WEBBER M., TERRIFF T., HOWORTH J. & CROFT S. *The common European security and defence policy and the 'third country' issue*. În: *European Security Journal*, 2002. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09662830208407532> (accesat 20.03.2020).
37. WILLIAMS, A. R. *The appropriate role of intelligence in the making of national security policy*. National security policy and strategy, 4th edition, Ed. J. Boone bartholomees, 2010
38. WILSON, P. *Analysis: The contribution of intelligence services to security sector reform*. *Journal Conflict, Security & Development*, Ed. King s London College, Vol 5, 2005, p. 87-107.

30.05.2020